

The Representation of Muslim Women in Three Southern Border Provinces in Thai Daily Newspaper Discourse

ภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย

Apichaya Kaewuthai

อภิษฐา แก้วอุทัย

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding author

e-mail: apichaya.k@psu.ac.th

Received 19-05-2023

Revised 11-09-2023

Accepted 15-09-2023

Abstract

Objective: This research article aims to analyze the linguistic devices employed to construct the representations of the Muslim women in the three southern border provinces of Pattani, Yala, and Narathiwat in Thai daily newspaper discourse.

Methods: Data were collected from 180 texts from 10 newspapers which contained content on Muslim women relating to social unrest events in the three southern border provinces from 2004–2021.

Results: Representations of Muslim women in the three southern border provinces were found as follows: 1) the Muslim women were used as a means of insurgency in the provinces; 2) the Muslim women were affected and experienced loss; 3) the Muslim women led the way to justice; 4) the Muslim women were in need of assistance and remedy; and 5) the Muslim women were treated as second-class citizens in society. These representations were constructed through six linguistic strategies including word choice, modification, negation, figurative metaphors, words of request, and sentence patterns.

Application of this study: The results of this study may serve as guidance for other studies of discourse on women. It can also lead to the understanding of people in a multicultural society, which can also greatly benefit the teaching and learning of subjects related to language and culture.

Keywords: representation, Muslim women, Thai daily newspaper discourse

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย

วิธีการศึกษา : ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ 10 ชื่อฉบับ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2564 รวมทั้งสิ้นจำนวน 180 ตัวบท

ผลการศึกษา : พบภาพตัวแทนของ “ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้” ดังนี้ 1) ผู้หญิงมุสลิมถูกใช้เป็นเครื่องมือก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ 2) ผู้หญิงมุสลิมได้รับผลกระทบและความสูญเสีย 3) ผู้หญิงมุสลิมเป็นผู้นำเรียกร้องความยุติธรรม 4) ผู้หญิงมุสลิมเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา 5) ผู้หญิงมุสลิมถูกปฏิบัติเยี่ยงพลเมืองชั้นสองในสังคม ภาพตัวแทนเหล่านี้สื่อสารผ่านกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ 6 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้ศัพท์ การขยายความ การปฏิเสธ การใช้ภาพพจน์ การใช้ถ้อยคำแสดงการขอร้อง และการใช้โครงสร้างประโยค

การประยุกต์ใช้ : ผลการศึกษานี้อาจเป็นแนวทางในการศึกษาด้านวาทกรรมที่เกี่ยวกับผู้หญิง นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจผู้คนในสังคมพหุวัฒนธรรม อันจะยังประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ภาพตัวแทน ผู้หญิงมุสลิม วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย

บทนำ

ตลอดระยะเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา ได้เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้โดยเฉพาะใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สร้างความสูญเสียให้แก่ผู้คนจำนวนมาก ในช่วงปี 2547-2560 นับจากเหตุการณ์ปล้นปืนครั้งใหญ่จากค่ายทหารใน อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ได้สรุปสถิติเหตุรุนแรงและความสูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เอาไว้ เหตุรุนแรงทุกประเภท ทั้งลอบยิง ลอบวางระเบิด วางเพลิง และอื่น ๆ เกิดขึ้นทั้งสิ้น 15,541 เหตุการณ์ ในจำนวนนี้เป็นเหตุที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง 9,483 เหตุการณ์ หรือคิดเป็นร้อยละ 61 ส่วนที่เหลือมาจากเหตุปัจจัยอื่น เช่น ความขัดแย้งส่วนตัว ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นต้น (Issara News Agency, 2017)

จากพื้นที่ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงพบว่าผู้ชายและผู้หญิงได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน ผู้ชายมีแนวโน้มที่จะเป็นทหารหรือกองกำลังต่อสู้มากกว่า จึงเสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย ถูกจับกุมตัว หรืออพยพ หลบหนี รวมทั้งถูกจำกัดบทบาทอันเนื่องมาจากความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจจากทั้งสองฝ่าย ในขณะที่ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสภาวะแม่ที่สูญเสียลูกชาย ภรรยาที่สูญเสียสามี (แม่หม้าย) ลูกสาวที่กำลังรำฟ้อ เด็กสาวที่ถูกข่มขืนและฆ่า เป็นต้น ดังตัวอย่างข่าว

ห้วง‘รอฮีมะ’ผู้สูญเสียลูกน้อย ในคืนที่ปัตตานีเหมือนอยู่ในสงคราม

Figure 1 Muslim Women Related to Unrest Events in The Three Southern Border Provinces

(Source: Krungthep Turakij, 2014)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาพของผู้หญิงมุสลิมที่อยู่ท่ามกลางความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ถูกมองว่าเป็นผู้สูญเสียสามี ลูกชาย หรือญาติพี่น้องในครอบครัวและชุมชน โดยองค์กรประชาคมได้ให้ความช่วยเหลือในรูปของการเยียวยาและพัฒนาอาชีพ ผู้หญิงมุสลิมกลุ่มนี้จึงมักถูกมองในฐานะผู้ถูกกระทำที่ต้องการความช่วยเหลือและสงเคราะห์ (Pongsapich, 2007)

แม้ว่าความรุนแรงจะสร้างความสูญเสียให้แก่ผู้คนจำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ เนื่องจากผู้หญิงต้องทำหน้าที่จัดการแทนสมาชิกในครอบครัว เช่น ผู้หญิงในฐานะแม่ ภรรยา พี่น้อง ลูกสาว ทำหน้าที่สืบหาคนหายและเข้าสู่กระบวนการต่อรองอำนาจกับโครงสร้างอำนาจ เช่น กองทัพ ศาล เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้หญิงสามารถแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการจัดการปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบเพื่อสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งได้ รวมทั้งพยายามสร้างสันติให้เกิดขึ้นในสังคม (UNICEF & IBON Foundation, 2007 : 145-151 cited in Salai, 2010 : 2)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงมุสลิมตลอดเวลาย่อมส่งผลต่อการนิยามภาพตัวตนผู้หญิงมุสลิม การประทับภาพว่าผู้หญิงเหล่านี้ถูกรอรับโดยผู้ชายและนักการศาสนาจึงย่อมเปลี่ยนแปลงไป (Marddent, 2008 : 156) กล่าวคือ ผู้หญิงมุสลิมนั้นจะต้องเป็นผู้มอบนมต่อพระเจ้าองค์เดียว และจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อสามีให้ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้ง ต้องไม่บกพร่องในบทบาทของความเป็นภรรยา มารดา และบุตร (Isa, 1976 : 34-40) ทั้งนี้ จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ความรุนแรงหรือความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลให้บทบาทของผู้หญิงมุสลิมเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับบ้าน ดูแลบ้าน ดูแลสามี ดูแลลูก แต่เมื่อต้องมาเป็นเสาหลักในครอบครัวแทนสามี หรือต้องพบกับความสูญเสียผู้เป็นที่รักต่าง ๆ จึงทำให้ผู้หญิงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นหรืออาจเปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งด้านความมั่นคง การเมือง และภาคประชาคม เพื่อปรับตัวกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป และการเข้าถึงโอกาสในด้านต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม แม้สื่อพยายามเสนอข่าวว่า วิถีชีวิตผู้หญิงมุสลิมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีพื้นที่สาธารณะมากขึ้น แต่เมื่อฟังเสียงผู้หญิงก็ยังได้รับความไม่ยุติธรรม กล่าวคือ ผู้หญิงมุสลิมยังถูกปิดกั้นโอกาสต่าง ๆ ในสังคมอีกมาก ซึ่งภาพที่สื่อหนังสือพิมพ์

นำเสนอแนะอาจเป็นการตอกย้ำว่าผู้หญิงมุสลิมยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างแท้จริง “นาซือเราะบอกด้วยว่าผู้หญิงในพื้นที่อยากมีโอกาสในการเรียนรู้ มีการศึกษาที่ทันสมัยเพื่อทำให้ทันโลกและสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งยังต้องการโอกาสในการร่วมแก้ไขปัญหาละเมิดชายแดนได้ แต่โอกาสเหล่านี้ยังไม่มี ชัยยังขาดพื้นที่ปลอดภัยในการพูดระบายเรื่องราว ๆ ที่ตนเองต้องเผชิญ” (Krungthep Turakij, 27 August 2013)

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ได้รับรู้เรื่องราวของเหตุการณ์ความไม่สงบและเรื่องราวของผู้หญิงมุสลิมที่ได้รับผลกระทบต่าง ๆ ผ่านสื่อ ขณะเดียวกันสื่อก็ได้ส่งผลกระทบ (affect) ถึงความคิด ความเชื่อ และความประพฤติของคนให้เป็นไป สื่อได้สร้างค่านิยมและคุณค่าต่าง ๆ ขึ้นมาให้กับผู้คน และมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกระทำของคนในสังคม การศึกษาภาพตัวแทนของกลุ่มคนจากสื่อจึงเป็นการศึกษาภาพที่เกิดจากมุมมองที่ถูกนำเสนอ อาจเพียงแค่แง่มุมใดแง่มุมหนึ่งให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดภาพจำ และนำไปสู่การมีมุมมองความคิด ความเชื่อกับบุคคลกลุ่มนั้นตามที่สื่อได้นำเสนอซึ่งภาพตัวแทนของผู้หญิงที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลัก ย่อมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างความคิด ความเชื่อ ให้ผู้คนได้เกิดภาพจำตามที่สื่อนำเสนอ

อนึ่ง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงมุสลิมที่ผ่านมาพบว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิมในแง่มุมต่าง ๆ อาทิ Baka (1997) ศึกษา “บทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของผู้หญิงไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” พบว่า ผู้หญิงมุสลิมมีดำเนินบทบาทที่สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาอิสลาม Marddent (2008) ศึกษา “ผู้หญิงในสถานการณ์ความรุนแรงและความหวังแห่งสันติภาพ” พบว่า บทบาทของผู้หญิงมุสลิมซึ่งไม่ได้เป็นเพียงเหยื่อจากความรุนแรงเท่านั้น แต่หลายคนตอบโต้และมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น Manruang (2009) ศึกษา “การสร้างวาทกรรมออนไลน์เกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิม” พบว่าภาพลักษณ์ของผู้หญิงมุสลิมที่สะท้อนผ่านวาทกรรมออนไลน์ในเว็บไซต์ผู้หญิงมุสลิม เป็นการนำเสนอภาพในอุดมคติของผู้หญิงมุสลิมที่สังคมมุสลิมคาดหวังให้ผู้หญิงสามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม Salai (2010) ศึกษา “ผู้หญิงมุสลิมท่ามกลางความขัดแย้ง: การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่ผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพ” พบว่า บริบทเงื่อนไขสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่การทำงานสันติภาพของผู้หญิงมุสลิม ประกอบด้วย การใช้ทุนที่มีอยู่เดิมจากการยึดถือและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และการมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน Pleumjai & Sangkharat (2015) ศึกษา “ผู้หญิงกับการสร้างสันติภาพชายแดนใต้” ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้หญิงในภาคประชาสังคมได้เริ่มก่อตัวอย่างเด่นชัดหลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ใน พ.ศ. 2547 โดยผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างสันติภาพด้วยการใช้วิธีการอย่างสันติวิธี เป็นต้น กล่าวได้ว่า จากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงมุสลิมที่ผ่านมามีความหลากหลายทั้งในมุมมองภาพลักษณ์ การต่อรองเชิงอำนาจ ความเป็นอยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง หรือความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ซึ่งล้วนเป็นมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิม อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์มาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิม สามจังหวัดชายแดนใต้ที่นำเสนอผ่านภาษาในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความรุนแรงที่ยังเกิดขึ้นอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ว่าภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่เหล่านี้มีลักษณะอย่างไรบ้าง และมีปัจจัยทางสังคมใดอยู่เบื้องหลัง ทั้งนี้จะยังประโยชน์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การช่วยเหลือเยียวยา ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจของผู้หญิงมุสลิมใน 3 จังหวัดได้ตรงตามความเป็นไปมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตการศึกษา

1. ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 10 ชื่อ ฉบับ ได้แก่ เดลินิวส์ ไทยรัฐ คมชัดลึก บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจ มติชน แนวหน้า ข่าวสด สยามรัฐ และมุสลิมไทยโพสต์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2564 รวมทั้งสิ้น 180 ฉบับ
2. ลักษณะข้อมูลข่าวที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ข้อความพาดหัวข่าว ข่าว บทความข่าว บทวิเคราะห์คำบรรยายใต้ภาพ และข้อเขียนอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ (ไม่รวมถึงภาพประกอบข้อเขียนเหล่านั้น)

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะกล่าวถึง ภูมิหลังของผู้หญิงมุสลิม บทบาทของผู้หญิงมุสลิมที่เปลี่ยนไปอันเป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง การสร้างภาพตัวแทน แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของผู้หญิงมุสลิม

ผู้หญิงมุสลิม หมายถึง ผู้หญิงผู้นับถือศาสนาอิสลาม โดยคำว่ามุสลิมนั้น หมายถึง ผู้นอบน้อมยอมจำนนต่อพระเจ้าองค์เดียว โดย Isa (1976 : 34-40) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้หญิงมุสลิมไว้ว่า “จะต้องมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1. ปฏิบัติตามคำสั่งต่าง ๆ ของบทบัญญัติอิสลาม 2. เป็นหน้าที่ของผู้หญิงจะต้องเชื่อฟังสามีด้วยดี และปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่อสามีให้ครบถ้วนสมบูรณ์ นอกจากหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งต่าง ๆ ของบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม และหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสามีแล้ว ผู้หญิงมุสลิมยังต้องมีบทบาททางด้านสังคมด้วย ได้แก่ 1. บทบาทของผู้หญิงในฐานะที่เป็นภรรยา ได้แก่ มีหน้าที่ในการดูแลบ้านและครอบครัว มีหน้าที่เชื่อฟังสามีและปฏิบัติตามคำสั่งของสามี มีหน้าที่รักษาศาสนา คุณธรรม เกียรติ และรักษาความบริสุทธิ์ของสามี 2. บทบาทของผู้หญิงในฐานะที่เป็นมารดา ได้แก่ มีหน้าที่เตรียมตัวเป็นมารดาในขณะที่ตั้งครรภ์ มีหน้าที่ให้มีการทำพิธีโกนผมให้แก่ลูก มีหน้าที่ทำอากีเกาะฮ์ ให้แก่ลูก และมีหน้าที่ในการปลูกฝังศาสนา 3. บทบาทของผู้หญิงในฐานะที่เป็นบุตร ได้แก่ เชื่อฟังบิดามารดาและปฏิบัติตามคำสั่งของท่านทั้งสองตราบเท่าที่ไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม”

กล่าวได้ว่า ผู้หญิงมุสลิมนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อสามีให้ครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้ง ต้องไม่บกพร่องในบทบาทของความเป็นภรรยา มารดา และบุตร

2. บทบาทของผู้หญิงมุสลิมที่เปลี่ยนไปอันเป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

จากบทบาทของผู้หญิงมุสลิมที่ต้องมีหน้าที่ดูแลบ้านและครอบครัว แต่ด้วยผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลให้ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งสูญเสียสามีและกลายเป็นหม้ายมีจำนวนมากขึ้นกว่าปกติอย่างมาก ดังที่ The Active (2021) ได้กล่าวถึงผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงสรุปได้ว่า ข้อมูลของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ในช่วงระหว่างมกราคม 2547 – ธันวาคม 2563 มีหญิงหม้ายจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ จำนวน 3,132 คน แบ่งเป็นจังหวัดนราธิวาส 848 คน ปัตตานี 1,238 คน ยะลา 917 คน และสงขลา 129 คน ผู้หญิงเหล่านี้ต้องประสบทั้งความรุนแรงทางตรง ทางโครงสร้างและวัฒนธรรมที่ทุกภาคส่วนต่างควรให้ความสนใจ เช่น ปัญหาการเยียวยาในแง่ของระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ มีความซ้ำซ้อน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้ผู้ได้รับผลกระทบบางกลุ่มรู้สึกถูกลิดรอนสิทธิและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ ในด้านจิตใจ พบว่าหลังประสบกับความสูญเสียและต้องเปลี่ยนบทบาทมาดูแลครอบครัวเป็นหลักให้ลูกที่สูญเสียไป โดยเฉลี่ยหญิงหม้ายใช้เวลาเกือบ 2 ปี ในการฟื้นฟูยอมรับความสูญเสีย ด้านเศรษฐกิจ ทันทิที่สามีเสียชีวิตลง ผู้หญิงกลุ่มนี้ต้องปรับตัวดูแลเศรษฐกิจของครอบครัวแทนสามี เป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นหลักชีวิตที่เข้มแข็งของตนเองและลูก ๆ นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันของหญิงหม้ายเป็น “พื้นที่ปะชุมชนความสัมพันธ์” ทางสังคมและเป็นหนึ่งในการก่อรูปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและเครือข่ายผู้หญิงอีกด้วย

กล่าวได้ว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ความรุนแรงหรือความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลให้บทบาทของผู้หญิงมุสลิมเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับบ้าน ดูแลบ้าน ดูแลสามี ดูแลลูก แต่เมื่อต้องมาเป็นเสาหลักในครอบครัวแทนสามี หรือต้องพบกับความสูญเสียผู้เป็นที่รักต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นหรืออาจเปลี่ยนไปจากเดิมทั้งด้านความมั่นคง การเมือง และภาคประชาคม เพื่อปรับตัวกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป และการเข้าถึงโอกาสในด้านต่าง ๆ

3. แนวคิดการสร้างภาพตัวแทน

Phakdeephassook (2018 : 100) กล่าวว่า “ภาพตัวแทน “Representation” เป็นคำนามที่มาจากคำกริยา “to represent” หมายถึง นำเสนอ เป็นตัวแทน” มีนักวิชาการได้นิยาม ‘ภาพตัวแทน’ ไว้ อาทิ Kaewthep (2002 : 80) กล่าวว่า “ภาพตัวแทนมิใช่สิ่งที่เป็นผลผลิตที่เคยเป็นอยู่หรือ เคยมีอยู่ หากแต่เป็นการประกอบสร้างขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ ข้อเขียน หลักฐาน ซึ่งภาพตัวแทนจะออกมาเป็นอย่างไร ก็ย่อมแล้วแต่ว่าภาพตัวแทนนั้นถูกนำเสนออย่างไร”

Hall (1997 as cited in Phakdeephassook, 2018 : 100) กล่าวถึงภาพตัวแทนไว้ว่า “ภาพตัวแทน คือ กระบวนการในการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษาหรือสัญลักษณ์เพื่อนำเสนอภาพสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในความคิด เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิด (concept) กับภาษา (language) ในการนำเสนอภาพหรือการให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ในโลกให้ผู้อื่นหรือโลกได้รับรู้ ทั้งนี้การนำเสนอภาพสรรพสิ่งต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่จะผ่านขั้นตอนการตัดสินใจและประเมินค่า การตีความ และการเลือกสรรแง่มุมในการนำเสนอ” Hall (1997 cited in Netwong, 2016 : 19) กล่าวว่า “ภาษา (language) สามารถเป็นสื่อกลางทำให้เราเข้าใจความหมายร่วมกันได้ หัวใจในการผลิตความหมายในภาษา (language)” สำหรับ Hall (1997 : 19) “เกิดจากความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ (things) แนวคิด (concept) และสัญลักษณ์ (sign) โดยกระบวนการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 เข้าด้วยกันนั้นเรียกว่า ภาพตัวแทน (Representation)

องค์ประกอบแรก คือ สิ่งต่าง ๆ (things) ได้แก่ คน สัตว์ สิ่งของ เหตุการณ์ เรื่องเล่า หรือประสบการณ์ต่าง ๆ

องค์ประกอบที่สอง คือ แนวคิด (concept) หมายความว่า ความคิด หรือ แนวคิดที่อยู่ในหัว (mind) ของเราซึ่งช่วยแยกแยะจัดประเภทสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระบบเพื่อง่ายแก่การรับรู้จดจำ และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

องค์ประกอบที่สาม คือ สัญลักษณ์ (sign) ซึ่งหมายถึง เครื่องหมาย รหัส หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการสื่อความคิดผ่านการทำงานของภาษา โดยสัญลักษณ์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ (things) โดยตรง ดังนั้น สัญลักษณ์ (sign) จึงไม่ได้มีความหมายในตัวของมันเอง หากแต่ “ความหมาย” จะเกิดขึ้นได้ก็อยู่ด้วยความสัมพันธ์กับแนวคิด (concept) ที่ถูกยึดโยงไว้ด้วยรหัส ดังนั้นถ้าหากรหัสเปลี่ยนความหมายก็จะเปลี่ยนด้วย”

กล่าวได้ว่า ภาพตัวแทนไม่ใช่ส่วนที่เป็นความจริงทั้งหมด หากแต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งของความจริงที่ถูกเลือกขึ้นมานำเสนอให้ชัดเจนและโดดเด่นกว่าส่วนอื่น ทั้งนี้ ภาพตัวแทนที่ถูกเลือกขึ้นมาจะส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ หรือการกำหนดคุณค่าให้บางสิ่งบางอย่างในสังคม

การนำเสนอภาพตัวแทนเป็นกระบวนการทางความคิดที่มีความซับซ้อนและมักมีปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังที่ Phakdeephassook (2018 : 102) ได้กล่าวว่า “การนำเสนอภาพสรรพสิ่งต่าง ๆ ในความคิดนั้นส่วนใหญ่มักจะผ่านขั้นตอนการตัดสินใจและประเมินค่า การตีความ และการเลือกสรรแง่มุมในการนำเสนอ ทั้งนี้เจตนาและมุมมองของผู้นำเสนอภาพตัวแทนก็มีผลต่อทัศนคติ การตีความ และประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ ที่นำเสนอ”

ทั้งนี้ การนำเสนอภาพตัวแทนเป็นการคัดเลือกบางแง่มุมโดยผ่านการประเมินค่าหรือตัดสินใจจากผู้ผลิตวาทกรรม แนวคิดเรื่องภาพตัวแทนสัมพันธ์กับประเด็นการศึกษาครั้งนี้เพราะผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ประกอบสร้างผ่านภาษาในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดเรื่องราวของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้เท่านั้น แต่ได้ผ่านการตัดสินใจ ประเมินค่า และมีการคัดสรรบางแง่มุมในการนำเสนอให้โดดเด่น โดยที่ผู้ผลิตภาพตัวแทนนั้นอาจรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาว่าภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยมีการนำเสนอในภาพในลักษณะใด มีปัจจัยใดบ้างที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับภาพตัวแทน ตลอดจนมีความคิดใดที่แฝงอยู่เบื้องหลัง

4. แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์

Charoensin-o-larn (1999 : 3-4) กล่าวว่า “วาทกรรม (discourse) หมายถึง ระบบ กระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของคนเราเอง ซึ่งเป็นมุมมองทางสังคมศาสตร์” Hongladarom (2000 : 9) กล่าวว่า “แม้การมองแบบ Charoensin-o-larn จะทำให้เราเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษากับสังคมชัดเจนขึ้นและไม่ตีค่าความสัมพันธ์นี้อย่างผิวเผิน

จนเกินไป แต่การมองเช่นนี้ยังมีความบกพร่องตรงที่การใช้ภาษามีบทบาทน้อยมากในสิ่งที่เรียกว่าวาทกรรมนั้น ๆ ที่ภาษาคือเครื่องมือของวาทกรรม คือกลไกสำคัญที่ทำให้วาทกรรมก่อรูปและดำเนินไป ในมุมมองของนักภาษาศาสตร์ วาทกรรม คือตัวบท ซึ่งเป็นผลผลิตของการใช้ภาษาตามธรรมเนียมปฏิบัติที่กำหนดโดยบรรทัดฐานของคนในสังคมนั้น ๆ”

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนิยามวาทกรรม โดยอาศัยทั้งมุมมองของสังคมศาสตร์และของภาษาศาสตร์ Charoensin-o-larn (1999 : 3-4) กล่าวคือ “วาทกรรม หมายถึง ระบบ กระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของคนเราเอง” และ Hongladarom (2000 : 9) กล่าวว่า วาทกรรมยังเกี่ยวกับตัวบท ซึ่งเป็นผลผลิตของการใช้ภาษาของคนในสังคม

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยอาศัยแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ เป็นวาทกรรมที่ผลิตโดยสื่อมวลชนที่เป็นกลุ่มข้อมูลที่วาทกรรมวิเคราะห์ให้ความสนใจ ทั้งนี้ ในระดับกรอบการวิเคราะห์ ผู้วิจัยอาศัยวิธีวิจัยทางภาษาศาสตร์เป็นกรอบการวิเคราะห์ โดยมุ่งวิเคราะห์ “ความหมาย” ของรูปภาษาที่ใช้ในการสร้างประโยค รูปภาษามีส่วนประกอบสร้างความหมายบางอย่าง การเลือกใช้รูปภาษาหรือการเลือกใช้ลักษณะทางภาษาจึงถือเป็น “กลวิธีทางภาษา” (Angkapanichkit, 2018)

5. บทบาทของสื่อมวลชนกระแสหลัก

ชีวิตของมนุษย์ย่อมเกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เป็นการยอมรับว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนทุกคน ซึ่งถูกกำหนดและชักจูงให้เกิดความรู้สึกหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน มีผลกระทบต่อประชาชน ทั้งทางด้านสังคมโดยรวมและบุคคลทั้งทางลบและทางบวก ดังที่ Shaughnessy & Stadler (2022 cited in Tangnamo, 2009) สามารถสรุปความได้ว่า

1. สื่อได้สร้างความเข้าใจที่มีเหตุผลเกี่ยวกับโลกให้กับเรา สื่อทำหน้าที่การเป็นตัวแทน (representation) สื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอื่น ๆ ได้กลายเป็นสถานที่ซึ่งเราทั้งหลายได้รับข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ เกี่ยวกับโลกด้วยเหตุนี้ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นต้นตอแรกสุดสำหรับการมองโลกของเราว่าเป็นอย่างไร

2. การตีความ (interpretation) ในการเป็นตัวแทนของสื่อ สื่อได้ให้คำอธิบายต่าง ๆ แก่เรา และได้ให้วิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับความเข้าใจโลกที่เราอาศัยอยู่ สื่อมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการตีความโดยการให้สิทธิพิเศษแก่บางประเด็นและเอกลักษณ์บางอย่างอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ได้ลดคุณค่าต่อบางประเด็นลง บางครั้งในบทบาททางสังคมนั้น สื่อก็ได้มากำหนดความเป็นผู้ชายและผู้หญิง คนขาวและคนที่ไม่ใช่คนขาว ฯลฯ หรือทัศนคติที่ตายตัว (stereotypes) เกี่ยวกับสิ่งที่น่าปรารถนาและสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา เป็นต้น

3. การประเมินคุณค่า (evaluation) สื่อได้สอนเราว่าจะเข้าใจโลกนี้อย่างไร คนอื่น ๆ และตัวของพวกเราเองจะเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับโลกที่เรารับรู้ได้อย่างไรบ้าง

4. ผลผลิตของสื่อไม่ได้แสดงหรือนำเสนอโลกที่แท้จริง สื่อได้สร้างและเป็นตัวแทนความจริงเท่านั้น ผลผลิตสื่อเป็นจำนวนมากนำเสนอโลกความจริงใหม่อีกครั้ง (re-present) การเป็นตัวแทนใหม่อีกครั้ง หรือการสร้างโลกนี้ขึ้นมาคือสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง การศึกษาเรื่องสื่อ จะตรวจตราดูว่า สื่อได้สร้างความจริงขึ้นมาอย่างไร จากนั้นจะสำรวจถึงเรื่องคุณค่า ค่านิยมต่าง ๆ ความเชื่อและความรู้สึกที่ได้รับการสร้างขึ้น

5. สื่อเป็นเพียงหนึ่งในหนทางต่าง ๆ ที่ทำให้เราและสังคมเข้าใจโลกหรือสร้างโลกขึ้นมา สื่อไม่ใช่พลังอำนาจทางสังคมเพียงอย่างเดียวที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโลกของเรา และมันไม่ได้มาควบคุมเราทั้งหมดเกี่ยวกับการมองโลก การที่เรามีความคิดเกี่ยวกับโลกว่าเป็นอย่างไรยังมีพลังอำนาจอื่น ๆ เกี่ยวกับการทำให้เป็นสังคมที่สื่อได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย อาทิ สถาบันครอบครัว และระบบการศึกษา เช่น เราได้รับการปลูกฝังว่าควรประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไร เกี่ยวกับศีลธรรม ทางสังคม ได้รับการเผยแพร่ผ่านพลังอำนาจทางกฎหมาย วัฒนธรรม และการเมือง สิ่งเหล่านี้ได้ถูกนำเสนอและทำให้มันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ปกติแล้วสื่อทำหน้าที่เพิ่มเติมเสริมส่งคุณค่าต่าง ๆ ซึ่งคือส่วนหนึ่งของสังคมทั้งหมด

6. สื่อถูกเป็นเจ้าของ ถูกควบคุม และถูกสร้างขึ้นมาโดยคนบางกลุ่มซึ่งมีความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมในนามของคนอื่น กลุ่มคนเหล่านี้ซึ่งเป็นเจ้าของ ควบคุม และสร้างสื่อขึ้นมา คือผู้ผลิตสื่อที่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของผู้รับสื่อและสังคมในภาพรวมทั้งหมด มีอำนาจทางการเงินและการสร้างสรรค์ มีต้องการที่จะทำให้สื่อมีกำไร จึงมีบทบาทที่จะนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่ตนต้องการ

กล่าวได้ว่า สื่อได้สะท้อนความจริง คุณค่า บรรทัดฐานต่าง ๆ ของสังคม เราต้องการศึกษาสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยมองจากสื่อของสังคมนั้นได้ เช่น ภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ ข่าว ฯลฯ และสื่อได้ส่งกระทบถึงความคิด ความเชื่อ และความประพฤติของผู้คนให้เป็นไป สื่อสร้างค่านิยมและคุณค่าต่าง ๆ ขึ้นมาให้กับผู้คน และมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกระทำของคนในสังคม การศึกษาภาพตัวแทนของกลุ่มคนจากสื่อ จึงเป็นการศึกษาภาพที่เกิดขึ้นจากมุมมองที่ถูกนำเสนออาจเพียงแค่มุมใดมุมหนึ่งให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดภาพจำ และนำไปสู่การมีมุมมองความคิด ความเชื่อกับบุคคลกลุ่มนั้นตามที่สื่อได้นำเสนอ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมที่ถูกนำเสนอภาพสื่อหนังสือพิมพ์รายวันซึ่งเป็นสื่อกระแสหลักที่แพร่กระจายไปสู่วงกว้าง ว่าภาพของผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนใต้เหล่านี้ถูกนำเสนออย่างไรบ้างผ่านกลวิธีต่าง ๆ ทางภาษา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) และเสนอผลการวิจัยในรูปพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภูมิหลังของผู้หญิงมุสลิม บทบาทของผู้หญิงมุสลิมที่เปลี่ยนไปอันเป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง แนวคิดการสร้างภาพตัวแทน แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ และบทบาทสื่อมวลชนกระแสหลัก

2. เก็บข้อมูลข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 10 ชื่อฉบับที่เป็นทั้งหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิมในเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ เดลินิวส์ ไทยรัฐ คมชัดลึก บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจ มติชน แนวหน้า ข่าวสด สยามรัฐ และ มุสลิมไทยโพสต์ โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2564

3. เก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 10 ชื่อฉบับดังกล่าว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลอันได้แก่ ข้อความพาดหัวข่าว ข่าว บทความข่าว บทวิเคราะห์คำบรรยายใต้ภาพ และข้อเขียนอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้เท่านั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มต้นความรุนแรงของเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ต่อเนื่องเรื่อยมา โดยผู้วิจัยเก็บข่าวหนังสือพิมพ์รายวันไทยทาง iQNewsClip โดยใช้คำค้นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงมุสลิม เช่น “หญิงมุสลิม” “สตรีมุสลิม” “หญิงหม้ายมุสลิม” “หญิงสามจังหวัดชายแดนใต้” “เหตุการณ์สามจังหวัด”

4. นับจำนวนตัวบทจะนับการนำเสนอข่าวครั้งเดียวกันเป็น 1 ตัวบทข่าว เช่น ข้อความพาดหัวข่าว ข่าว และคำบรรยายใต้ภาพที่ประกอบข่าว ที่ปรากฏอยู่ในการนำเสนอข่าวครั้งเดียว จะนับความถี่เป็น 1 ตัวบท รวมทั้งสิ้น 180 ตัวบท

5. วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ศึกษาภูมิหลังและความเป็นมาของผู้หญิงมุสลิมและสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อเข้าใจข้อมูลข่าวที่นำมาวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น

5.2 วิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยใช้ว่า ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้เป็นอย่างไร ศึกษาโดยประยุกต์จากแนวคิดภาพตัวแทนของ Hall (1997 as cited in Phakdeephassook, 2018)

5.3 สรุปภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้และอิทธิพลทางสังคมที่ปรากฏ

6. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษา

กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์ไทยสื่อให้เห็นภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ดังนี้

1. ผู้หญิงมุสลิมถูกใช้เป็นเครื่องมือก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ โดยการนำลักษณะการต่างกายอย่างผู้หญิงมุสลิมมาใช้เป็นเครื่องมือในการก่อเหตุความไม่สงบ ภาพนี้เห็นได้จากกลวิธีการขยายความ และการใช้โครงสร้างประโยค (ประโยคกรรม) ดังนี้

การขยายความ Angkapanichkit (2018 : 195) กล่าวถึง การขยายความ คือ “การใช้ถ้อยคำที่เป็นส่วนขยาย อาจเป็นคำวลี หรืออนุพยางค์ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อเน้นส่วนที่ต้องการขยายให้มีความหมายเด่นชัด เกิดภาพหรือความคิดบางอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งความเด่นนั้นอาจเป็นความหมายทางที่ดี (positive meaning) หรือความหมายทางลบ (negative meaning) ก็ได้” ดังการขยายความชุดคนร้ายที่ก่อความไม่สงบ ทำให้เกิดภาพว่าชุดดังกล่าวที่ถูกขยายความเป็นผู้หญิงมุสลิมที่เป็นผู้ก่อความไม่สงบ เช่น

ตัวอย่างที่ 1 ภาพคนร้ายทำที่เข้าไปเติมน้ำมันรถ จยย. ก่อนจะวิ่งขึ้นรถ จยย. อีกคันที่มารับ ภาพคนร้ายแต่งกายชุดนักศึกษาหญิงมุสลิมปิดหน้าตาโดยชุดสืบล้วนได้นำมาประกอบการติดตามหากกลุ่มคนร้ายได้ง่ายยิ่งขึ้น

(Matichon, 29 May 2014)

ตัวอย่างที่ 2 กลุ่มคนร้ายแต่งกายเป็นหญิงมุสลิมซึ่งปีกอัมบุกยงทหารดับ 1 สาหัส 1 เชื้อล้างแค้น จนท.บุกทลายค่ายอาร์ เค เคนเทือกเขา วิสามัญฯ 1

(Kom Chad Luek, 7 February 2010)

จากกลวิธีการขยายความในตัวอย่างที่ 1-2 เป็นการขยายความลักษณะคนร้ายว่ามักแต่งกายเป็นผู้หญิงมุสลิมไปก่อเหตุความไม่สงบต่าง ๆ ก่อให้เกิดภาพแง่ลบกับผู้หญิงมุสลิมที่ถูกมองว่าเป็นผู้ร้ายในการก่อความไม่สงบ การปรากฏกลวิธีการขยายความเช่นนี้ซ้ำ ๆ ตอกย้ำให้เห็นถึงความเป็นเพศหญิงที่อ่อนแอกว่าเพศชาย ถูกนำภาพลักษณะการแต่งกายมาใช้เป็นเครื่องมือให้สามารถก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดใต้ง่ายดายมากขึ้น

การใช้โครงสร้างประโยค โครงสร้างประโยคที่ใช้ในการสื่อสารสามารถสื่อเจตนาของผู้ส่งสารได้ โครงสร้างประโยคที่สัมพันธ์กับภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมถูกใช้เป็นเครื่องมือก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ คือ การใช้ประโยคกรรม Silapasan (2005 : 211-212) กล่าวถึง ประโยคกรรมว่า “เป็นประโยคเอากรรมการ (ผู้ถูกกระทำ) ขึ้นมาไว้ข้างหน้าประโยคเพื่อต้องการเน้นผู้ถูกกระทำ ทั้งนี้ รูปประโยคที่พบมากที่สุดในการเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัด คือ ประโยคกรรมที่มีคำว่า “ถูก” นำหน้ากริยาของประโยค” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3 ด้าน พ.อ.ชินวัตร มั่นเดช ผู้บัญชาการชุดเฉพาะกิจที่ 1 กล่าวว่า ...แกนนำสตรีถูกปลุกฝังแนวคิดมาเป็นอย่างดีจากขบวนการผู้ก่อความไม่สงบทำให้ปัญหาการชุมนุมปิดล้อมกดดันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(Siam Rath, 17 February 2007)

จากประโยคกรรมในตัวอย่างที่ 3 กรรมวาจกวางอยู่ต้นประโยค กล่าวคือ หากต้องการเน้นส่วนใดก็ให้วางไว้ตำแหน่งต้นประโยค การใช้ประโยคกรรมในตัวอย่างเหล่านี้ช่วยเน้นว่าผู้หญิงมุสลิมอยู่ในฐานะ “ผู้ถูกกระทำ” ในขณะที่ผู้มีอำนาจมากกว่าเป็น “ผู้กระทำ” ทำให้มองเห็นภาพการถูกปลุกฝังจากกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบให้ผู้หญิงมุสลิมเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องการปล่อยตัว การให้ความช่วยเหลือ หรือภักดีต่อกลุ่มมุสลิมด้วยกันแม้จะเป็นกลุ่มที่ก่อเหตุความไม่สงบก็ตาม

2. ผู้หญิงมุสลิมได้รับผลกระทบและความสูญเสีย

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งทางร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิต จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมายาวนาน ภาพนี้เห็นได้จากกลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ การใช้อุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ และการใช้โครงสร้างประโยคดังนี้

การเลือกใช้ศัพท์ Van Dijk (2008 as cited in Butsabokkaew, 2010 : 26) กล่าวว่า “การแสดงออกทางอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างเด่นชัดและควรพิจารณาในอันดับต้น ๆ คือ การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อความหมาย และแสดงความคิด” การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อภาพแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้รับผลกระทบและความสูญเสียมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การใช้คำเรียก Angkapanichkit (2018 : 184) กล่าวว่า “คำเรียก เป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้ การเลือกหรือไม่เลือกใช้ชื่อเรียกอย่างใดอย่างหนึ่งสะท้อนทัศนคติที่เป็นด้านบวกหรือด้านลบ และมุมมองในเรื่องการจัดกลุ่มเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงของผู้ใช้ภาษา คำศัพท์ที่นำมาใช้เป็นชื่อเรียกจึงมีใช้เพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้น แต่ยังแฝงทัศนคติและความคิดทางสังคมบางอย่างที่บุคคลมีต่อสิ่งที่กล่าวถึง” จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยใช้คำเรียกผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้โดยใช้คำเรียกที่หลากหลาย เช่น ผู้หญิง ใน 3 จังหวัด, ม็อบหญิงมุสลิม, หญิงอิสลาม, หญิงมุสลิม, หญิงหม้าย, สตรีมุสลิม, นางคอลลี เยาะ ทะหลี่ ประธานกลุ่มสตรีผู้ได้รับผลกระทบ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4 ผู้หญิงมุสลิม ซึ่งโดยปกติต้องอยู่ในกรอบอันเคร่งครัดอยู่แล้ว เมื่อต้องมาถูกกดทับด้วยปัญหาความไม่สงบที่ทำให้บางคนกลายเป็นหญิงหม้าย แม่ที่สูญเสียลูก รวมทั้งเป็นเหยื่อของความรุนแรง

(Matichon, 11 September 2009)

จากคำเรียกต่าง ๆ ที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย สื่อให้เห็นภาพของผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ต้องกลายเป็นผู้สูญเสีย เป็นหม้าย เป็นเหยื่อของความรุนแรง การสูญเสียเสาหลักของครอบครัวส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อผู้หญิงมุสลิมเนื่องด้วยสามีจะเป็นเสาหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว เป็นที่พึ่งพิงที่ยึดเกาะ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของผู้หญิงมุสลิมที่แต่งงานแล้ว

(2) การใช้คำศัพท์แสดงลักษณะของผู้หญิงมุสลิม

ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยได้พบคำศัพท์เกี่ยวข้องกับผู้หญิงมุสลิมเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสีย การช่วยเหลือเยียวยา และการเปลี่ยนแปลงดังนี้

การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสีย ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ผู้หญิงมุสลิมต้องพบกับความสูญเสีย ทั้งสูญเสียเสาหลักในครอบครัว สูญเสียชีวิตในแบบเดิม เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้สังเกตได้จากคำว่า “สูญเสีย” “ขาด” ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5 “ความเสียหายที่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เราอยู่ในภาวะหวัหระแวงคนรอบข้าง ดึงเครียด หลังเข้าร่วมกิจกรรมก็เริ่มดีขึ้น เห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตมากขึ้น” ปาตีเมาะ บอกเล่าด้วยสีหน้าสดใส ก่อนหน้านั้นหญิงที่สูญเสียบางรายแทบไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรกับชีวิตต่อไปเมื่อขาดหัวหน้าครอบครัว บางคนถึงกับคิดว่าจะหาทางออกด้วยการพาลูก ๆ ไปตายเอาดาบหน้าด้วยการไปทำงานทำที่มาเลเซีย !!!

(Daily News, 6 September 2006)

ตัวอย่างที่ 6 เยาะ (ชื่อสมมุติ) หญิงมุสลิม ...อายุ 23 ปี ขณะนี้ตั้งครรภ์ 6 เดือน เสียสามีไปจากการถูกกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งกราดยิงที่บริเวณลานหน้าบ้านของตัวเอง ...ตอนนี้ตัวเองย้ายกลับมาอยู่บ้านพ่อกับแม่ รับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าซึ่งก็มีงานเข้ามาไม่บ่อยนัก ส่วนความรู้สึกไม่ค่อยดีนักกับการสูญเสีย “ไม่ยากคิดว่าใครทำ” มีคนถามเธอถึงแผนการชีวิตไว้อย่างไร... เยาะตอบว่า “ยังไม่มี ยังไม่รู้เหมือนกันว่าจะทำงานอะไรเลี้ยงลูก” “ถ้าลูกเป็นเด็กผู้ชายก็อยากให้เขาเป็นอย่างพ่อเขา เป็นที่พึ่งของครอบครัว”

(Krungthep Turakij, 20 August 2007)

จากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียในตัวอย่างที่ 5-6 สื่อให้เห็นภาพของผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ต้องพบกับความสูญเสีย โดยเฉพาะการสูญเสียเสาหลักในครอบครัวอย่างสามี ส่งผลกระทบต่อชีวิตที่เหลืออยู่ต่อไปของผู้หญิงเหล่านี้เป็นอย่างมากว่าจะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร จะหาเลี้ยงครอบครัวต่อไปอย่างไร อีกทั้งความสูญเสียที่เกิดขึ้นนี้ยังส่งผลให้ต้องเผชิญอยู่กับภาวะหวัหระแวงต่อคนรอบข้างอีกด้วย

การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ผู้หญิงมุสลิมได้รับผลกระทบจากการสูญเสียเสาหลักในครอบครัว ต้องมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป สังเกตได้จากคำว่า “เปลี่ยนไป” “การเปลี่ยน” ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7 เยาะ (ชื่อสมมุติ) หญิงมุสลิม ...อายุ 23 ปี ขณะนี้ตั้งครรภ์ 6 เดือน เสียสามีไปจากการถูกกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งกราดยิงที่บริเวณลานหน้าบ้านของตัวเอง เธอเล่า...วิถีชีวิตของคนแถวนี้ว่าเปลี่ยนไปจากเดิมมาก คนต้องยอมรับรายได้ที่น้อยลงมาจากการเปลี่ยนเวลากรีดยางมาเป็นตอนกลางวันเพราะกลัวมากเกินไปจะออกมากกรีดยางตอนกลางคืนอันเป็นเวลาที่ได้น้ำยางมากกว่าหลายเท่าตัว

(Krungthep Turakij, 20 August 2007)

ตัวอย่างที่ 8 รอสะนิง สาและ หรือ รุสนาเนีย วัย 26 ปี หนึ่งในผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในภาคใต้วันที่ 28 เมษายน 2547 สามีของเธอเป็นหนึ่งในผู้ชาย 106 คน ที่เสียชีวิตในเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ “หลังจากสามีเสีย ชีวิตเปลี่ยนไปเยอะ ก่อนหน้านี้ทำอะไรไม่เป็นเลยและไม่เคยออกไปทำงานข้างนอก ก็ต้องหัดเริ่มทำงานจากงานเบา เป็นงานหนัก”

(Matichon, 11 September 2009)

จากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในตัวอย่างที่ 7-8 สื่อให้เห็นภาพชีวิตของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากผลของเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูญเสียสามีซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัว จากที่ไม่เคยทำหน้าที่ในบทบาทหาเลี้ยงครอบครัวเยี่ยงสามีก็ต้องหัดเริ่มทำ ต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองไปจากเดิม

การใช้อุปมาเชิงภาพพจน์ (figurative metaphor) Angkapanichkit (2018 : 209) กล่าวว่า “เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงการเปรียบเทียบในลักษณะที่นำเอาสิ่งที่ต่างกัน 2 สิ่งหรือมากกว่าแต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันหรือคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบกัน” อุปมาเชิงภาพพจน์ที่พบในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยโดยมากแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดที่ยังไม่มีวี่แววจะดับหายไปและภาวะของผู้หญิงสามจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9 ตัวเธอเองเป็นแม่บ้าน ทำอะไรไม่เป็นเลย เมื่อต้องสูญเสียสามีรู้สึกเหมือนลอยคออยู่กลางทะเล

(Siam Rath, 13 January 2012)

จากการใช้ความเปรียบที่ปรากฏในตัวอย่างที่ 9 ทำให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ “สูญเสียสามี” เหมือนกับ “ลอยคอ” “กลางทะเล” จากอุปมาเชิงภาพพจน์นี้ สื่อให้เห็นว่า “สามี” เป็นเสมือน “เสาหลักหรือหลักยึด” เนื่องด้วยในชีวิตของผู้หญิงมุสลิม มีหน้าที่ในการดูแลบ้านและครอบครัว มีหน้าที่เชื่อฟังสามีและปฏิบัติตามคำสั่งของสามี ผู้หญิงสามารถออกไปนอกบ้านเพื่อทำธุระที่จำเป็นเท่านั้น สามีจะเป็นผู้ออกไปทำงานนอกบ้านหาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นเมื่อต้องสูญเสียสามีซึ่งเป็นหลักยึดหรือเป็นที่พึ่งในชีวิตเป็นหลักในครอบครัว ผู้หญิงมุสลิมจึงเหมือนขาดหลักยึดเกาะ เหมือนลอยคอเคว้างคว้างอยู่กลางทะเล ไม่รู้ว่าจะต้องเจอกับกระแสคลื่นลม พายุ หรือชีวิตจะถูกพัดพาไปทิศทางใดต่อไป เมื่อต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิตต่อไปโดยลำพัง ซ้ำร้ายไปกว่านั้นบางคนยังมีลูก ๆ ที่ต้องดูแล ซึ่งเป็นความสูญเสียที่ใหญ่ยิ่งในชีวิต

การใช้โครงสร้างประโยค โครงสร้างประโยคกรรมวาจก และประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล ล้วนสื่อภาพถึงการได้รับผลกระทบและความสูญเสียทั้งสิ้นดังนี้

(1) การใช้ประโยคกรรม สื่อให้เห็นถึงการเน้นประธานของประโยคว่าเป็นผู้ถูกกระทำดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10 นางปัทมา เรืองรุ่งโรจน์ และนางปรีดา อิมราช มีบาดแผลถูกสะเก็ดระเบิดเข้าบริเวณขา แขน บาดเจ็บเล็กน้อย พักรักษาตัวที่โรงพยาบาลโคกโพธิ์

(Matichon, 30 May 2014)

จากประโยคกรรมในตัวอย่างที่ 10 ทำให้มองเห็นภาพเหตุการณ์การก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับบาดเจ็บหลายราย ซ้ำไปกว่านั้นสิ่งที่ผู้หญิงมุสลิมยังได้รับอีกคือการสูญเสีย ผู้เป็นที่รักทั้งพ่อแม่ ลูก และหรือสามีที่เป็นเสาหลักของครอบครัว

(2) การใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยที่นำเสนอภาพแทนผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้มีการใช้ประโยคที่แสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล เพื่อให้เห็นเหตุและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ มักปรากฏคำเชื่อม

บอกเหตุ เช่น เพราะ เพราะว่า นำหน้าประโยคที่แสดงเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น และมักจะมีผลตามมา กลวิธีนี้ทำให้เห็นเหตุและผลที่ผู้หญิงมุสลิมจะได้รับจากการกระทำโดยมากเป็นการกระทำจากผู้อื่น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11 ศิริพร สโครบานะ ทำงานคลุกคลีอยู่กับผู้หญิง ปัญหาของผู้หญิง เธอเล่าถึงเรื่องราวของหญิงสามจังหวัดภาคใต้ที่ต้องสูญเสียสามีไปในความขัดแย้งทางการเมืองและอคติในสังคม...ความยากลำบากของการเผชิญชีวิตตามลำพังของผู้หญิงมุสลิมนั้นหนักหนาสาหัสกว่าผู้หญิงนอกภาคคลุมอย่างเรา ๆ มากมายนัก เพราะเธอคุ้นชินกับการมีผู้ชายเป็นผู้นำและผู้ปกป้อง เธอไม่ได้ถูกเลี้ยงดูมาให้พึ่งพาตนเอง เมื่อผู้ชายของเธอเสียชีวิต เธอก็ดำรงอยู่เหมือนว่าส่วนหนึ่งของชีวิตได้สูญหายไป

(Matichon, 18 March 2016)

ประโยคแสดงเหตุ-ผลในตัวอย่างที่ 11 สื่อให้เห็นภาพของผู้หญิงมุสลิมที่ต้องได้รับผลกระทบโดยเฉพาะในด้านการดำเนินชีวิตเมื่อสามีเสีย คือ สูญเสียสามีที่เป็นผู้นำและผู้ปกป้องดูแลชีวิตของเธอไป

3. ผู้หญิงมุสลิมเป็นผู้นำเรียกร้องความยุติธรรม

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า “ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้” ผันตัวเป็นผู้นำเรียกร้องความยุติธรรมหรือมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากผลกระทบในเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ภาพนี้เห็นได้จากการใช้โครงสร้างประโยค (ประโยคกรรตุ) และการปฏิเสธดังนี้

ประโยคกรรตุ Silapasan (2001 : 211) กล่าวถึงประโยคกรรตุ ว่า “ถ้าต้องการให้กรรตุกรก (ผู้ทำ) เตนก็เรียงเอากรรตุกรกขึ้นเป็นประธาน คือ เรียงไว้ข้างหน้า” เช่น

ตัวอย่างที่ 12 สตรีมุสลิมรำนันชุมนุมกดดันทหารให้ลากคอ จนท. ที่ถูกกล่าวหาข่มขืนชาวบ้านมาลงโทษ

(Siam Rath, 17 February 2007)

ตัวอย่างที่ 13 เด็กและสตรี ไทย-มุสลิมกว่า 50 คน ใช้ผ้าปิดบังใบหน้ามาชุมนุมหน้าสภ.ต.ลำ ใหม่ อ. เมืองยะลา เมื่อวันที่ 26 มกราคม เพื่อกดดันตำรวจให้ปล่อยตัวนายมะฮูซัน สามี 1 ใน 8 ผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัว

(Matichon, 27 January 2007)

ตัวอย่างที่ 14 รุสนานี... เธอได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรพัฒนาเอกชนหลากหลายหน่วยงาน ทั้งกิจกรรมฝึกอาชีพ กิจกรรมอบรมจริยธรรม และกิจกรรมด้านส่งเสริมสิทธิสตรี เธอกลายเป็นหนึ่งในผู้หญิงที่ทำงานเพื่อสังคมจนได้รับความชื่นชม และสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่า ความสูญเสียไม่อาจบั่นทอนศักยภาพของผู้หญิงให้ลดน้อยลงเลย

(Matichon, 11 September 2009)

จากประโยคที่เน้นประธานเป็นผู้กระทำในตัวอย่างที่ 12-14 สื่อให้เห็นภาพของผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้หญิงบางคนผันตัวเป็นผู้นำเพื่อเรียกร้องการเยียวยาที่เกิดขึ้น หรือเกิดการรวมกลุ่มเรียกร้องความยุติธรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาคำเรียกที่สื่อถึงภาพของผู้หญิงมุสลิมที่ผันตัวเองเพื่อมาเรียกร้องกับความยุติธรรมหรือความสูญเสียที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาประธานที่ใช้เป็นคำเรียกสังเกตได้ว่า ใช้คำว่า “สตรี” ดังตัวอย่างที่ 12-13 สตรีมุสลิมรำนัน, เด็กและสตรี ไทย-มุสลิมกว่า 50 คน คำว่า “สตรี” มักจะปรากฏในบริบทที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิสตรี วันสตรีสากล ซึ่ง สตรี เป็นคำนามแปลว่า ผู้หญิง นิยมใช้คู่กับคำว่า บุรุษ จากคำเรียกที่ปรากฏจึงสื่อให้เห็นว่า ผู้หญิงมุสลิมที่ต้องเผชิญกับความสูญเสียจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อสละตัวเองมาเรียกร้องความยุติธรรมหรือทำงานเพื่อส่วนรวมก็จะได้รับการให้เกียรติจากสังคม

การปฏิเสธ Angkapanichkit (2018 : 200) กล่าวถึง “การปฏิเสธ” ว่าเป็นการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงปฏิเสธหรือแย้งกับความคิดเหตุการณ์หรือข้อมูลที่มีมาก่อนหน้า การแย้งกับสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้าก็เท่ากับการแย้งกับมูลบทหรือความคิดที่มีอยู่เดิมนั่นเอง นอกจากนี้ การปฏิเสธสามารถใช้ในการโต้แย้งกับความคิดหรือโต้ข้อกล่าวหาที่มีมาก่อนหน้าก็ได้” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 15 รุสนานี มีสภาพเหมือนหญิงมุสลิมในพื้นที่จำนวนมากที่พ่อแม่จับให้แต่งงานกับคนที่เห็นว่าเหมาะสมเมื่ออายุเพียง 18 ปี จากนั้นชีวิตก็อยู่ “ข้างหลัง” มาโดยตลอด แต่เธอโชคดีอยู่บ้างที่สามีเป็นคนดีทำให้ครอบครัวมีความสุข แต่ก็เพียงแค่ว่า 3 ปี ทุกอย่างพังครืนลงหลังเหตุการณ์ที่กรือเซะ ทั้งลูกตัวน้อย ๆ ใหญ่ 2 คน เธอไม่ปล่อยให้ตัวเองจมปลักอยู่

กับ**ความทุกข์** ด้วยการลุกขึ้นมาพัฒนาตัวเองเพื่อให้ยืนอยู่ “ข้างหน้า” ให้ได้ ... เธอได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรพัฒนาเอกชนหลากหลายหน่วยงาน ทั้งกิจกรรมฝึกอาชีพ กิจกรรมอบรมจริยธรรม และกิจกรรมด้านส่งเสริมสิทธิสตรี เธอกลายเป็นหนึ่งในผู้หญิงที่ทำงานเพื่อสังคมจนได้รับความชื่นชม และสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่า **ความสูญเสียไม่อาจบั่นทอนศักยภาพของผู้หญิงให้ลดน้อยลงเลย**

(Matichon, 11 September 2009)

จากตัวอย่างที่ 15 แสดงให้เห็นถึงการปฏิเสธมูลบท ที่ผู้หญิงถูกมองว่า เมื่อสูญเสียสามีซึ่งเป็นเสาหลักในครอบครัวไป ชีวิตที่เหลือของผู้หญิงต้องจมอยู่กับความทุกข์ ขาดศักยภาพในการดำรงชีวิต หรือไม่มีศักยภาพที่จะทำสิ่งใดได้ด้วยตนเอง แต่กลับมีผู้หญิงจำนวนหนึ่งที่ไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรม ผันตัวเองจากชีวิตที่อยู่ “ข้างหลัง” มาพัฒนาตัวเองให้ยืนอยู่ “ข้างหน้า” และได้กลายเป็นผู้นำหรือผู้นำการเรียกร้องความยุติธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

4. ผู้หญิงมุสลิมเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า “ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้” เป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา ภาพนี้เห็นได้จากการใช้คำศัพท์ดังนี้

การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ เยียวยา จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ผู้หญิงมุสลิมควรได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น สังเกตได้จากคำว่า “ช่วยเหลือ เยียวยา” “การเยียวยา” ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 16 อ้อยใจ ศรีสุวรรณ ประธานหมู่บ้านรอตันบาตู โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอตันบาตู ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ผู้ซึ่งสูญเสียสามี คือ ด.ต.สุชาติ รังกระติบ หน่วยปฏิบัติการกู้ระเบิดและถูกระเบิดเสียชีวิต เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2547 ที่ จ.ปัตตานี กล่าวถึงเรื่องเดียวกันนี้ว่า ...การให้ความช่วยเหลือเยียวครอบครัวยุติสูญเสีย จึงน่าจะเป็นไปในลักษณะเหมือนกัน และที่สำคัญต้องเท่าเทียมกันทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นการเยียวยาจากหน่วยงานภาครัฐแล้ว ยังต้องสร้างบรรทัดฐานให้เหมือนกัน

(KrungthepTurakij, 18 January 2012)

ตัวอย่างที่ 17 ชาวบ้านจังหวัดยะลา กว่า 200 ครอบครัว ไม่กล้าออกไปกรีดยางตามปกติ หลังจากเกิดเหตุรุนแรงในพื้นที่ นางมารียะเลาะเสริมว่า “บางคนก็ย้ายลูกออกจากโรงเรียนกลับไปเรียนที่บ้านปัตตานี เพราะไม่รู้ว่าที่นี่จะมีความไม่สงบอีกนานแค่ไหน หนูจะเข้ามาช่วยเหลืออย่างที่พวกเราร้องขอหรือไม่ก็ยังไม่เห็นทางออก”

(Muslimthai, 24 March 2016)

การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ผู้หญิงมุสลิมมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ สังเกตได้จากคำว่า “เปลี่ยนแปลง” “เปลี่ยนไป” ฯลฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ควรแก่การได้รับความช่วยเหลือ เยียวยา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 18 รอสะนิง สาและ หรือ รุสนานีย์ วัย 26 ปี หนึ่งในผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในภาคใต้วันที่ 28 เมษายน 2547 สามีของเธอเป็นหนึ่งในผู้ชาย 106 คน ที่เสียชีวิตในเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ “หลังจากสามีเสีย ชีวิตเปลี่ยนไปเยอะ ก่อนหน้านี้ทำอะไรไม่เป็นเลยและไม่เคยออกไปทำงานข้างนอก ก็ต้องหัดเริ่มทำงานจากงานเบา เป็นงานหนัก”

(Matichon, 11 September 2009)

จากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ เยียวยา และการเปลี่ยนแปลงในตัวอย่างที่ 16-18 สื่อให้เห็นภาพชีวิตของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่มีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากผลของเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูญเสียสามี ซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัว เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ผู้หญิงมุสลิมจึงควรได้รับการช่วยเหลือ เยียวยาจากสังคม

5. ผู้หญิงมุสลิมถูกปฏิบัติเยี่ยงพลเมืองชั้นสองในสังคม

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า “ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้” ถูกปฏิบัติเยี่ยงพลเมืองชั้นสองในสังคม ภาพนี้เห็นได้จากการใช้ถ้อยคำแสดงการขอร้อง และการใช้โครงสร้างประโยค (ประโยคกรรม) ดังนี้

การใช้ถ้อยคำแสดงการขอร้อง Muangkaew & Pothipath (2013) กล่าวว่า “ถ้อยคำแสดงการขอร้อง คือ ถ้อยคำที่ผู้พูดใช้ประกอบในประโยคคำสั่งเพื่อช่วยให้คำสั่งนั้นสมบูรณ์ขึ้น เป็นคำที่ผู้พูดใช้เพื่อช่วยแสดงจุดมุ่งหมายที่จะสื่อความต้องการและความคาดหวังให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างไปในอนาคต โดยมีได้มีเจตนาบีบบังคับ” เช่น

ตัวอย่างที่ 19 สำหรับพวกเราหญิงมุสลิม ผ่าคลุมเป็นสิ่งที่ตั้งงามที่สืบทอดกันมายาวนานหลายชั่วอายุคน แต่สำหรับคนภายนอก จะดูว่าผ่าคลุมเป็นเรื่องศาสนา ประเพณีที่เคร่งครัดเกินไป ทำให้พวกเราถูกปฏิเสธ ถูกรังเกียจ เขาเห็นมุสลิมเป็นพวกหัวรุนแรง ไม่น่าคบ.....อยากให้นักข่าวนอกสัมผัสเราให้ลึกซึ้ง อย่างมองแค่ผิวเผิน ทำความรู้จักกันก่อนค่อยตัดสินใจ ผู้หญิงมุสลิมก็เป็นคนไทยคนหนึ่งและรักประเทศไทยเหมือนกัน

(Matichon, 18 March 2016)

จากการใช้ถ้อยคำแสดงการขอร้องข้างต้นในตัวอย่างที่ 19 สื่อให้เห็นการมีมุมมองหรือความคิดต่อผู้หญิงมุสลิมที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะการแต่งกายที่ปกปิดเสมือนถูกปิดกั้นจากสังคมภายนอก ถูกมองว่าหัวรุนแรง ไม่น่าคบหา จึงส่งผลให้ถูกปฏิบัติเยี่ยงพลเมืองชั้นสองของประเทศ

การใช้ประโยคกรรม สื่อให้เห็นว่าประธาน ในที่นี้ คือ ผู้หญิงมุสลิมเป็นผู้ถูกกระทำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 20 บางคนตลอดชีวิตถูกกำหนดให้เป็น “ผู้เล่นอยู่หลังม่าน” แต่เมื่อต้องสูญเสียผู้นำครอบครัว พวกเธอไม่มีทางเลือก ต้องดิ้นรนมาเล่นหน้าม่านเพื่อความอยู่รอด ซึ่งนั่นย่อมไม่ใช่สิ่งที่ง่ายเลย ผู้หญิง ใน 3 จังหวัด จึงควรแก่การให้เห็นอกเห็นใจอย่างมาก

(Matichon, 11 September 2019)

ตัวอย่างที่ 21 สำหรับพวกเราหญิงมุสลิม ผ่าคลุมเป็นสิ่งที่ตั้งงามที่สืบทอดกันมายาวนานหลายชั่วอายุคน แต่สำหรับคนภายนอก จะดูว่าผ่าคลุมเป็นเรื่องศาสนา ประเพณีที่เคร่งครัดเกินไป ทำให้พวกเราถูกปฏิเสธ ถูกรังเกียจ เขาเห็นมุสลิมเป็นพวกหัวรุนแรง ไม่น่าคบ

(Matichon, 18 March 2016)

การใช้ประโยคกรรมในตัวอย่างที่ 20-21 สื่อให้เห็นภาพของผู้หญิงมุสลิมที่ถูกกระทำตั้งแต่ชีวิตในครอบครัวที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้เล่นอยู่หลังม่าน กล่าวคือ มีชีวิตส่วนใหญ่อยู่แต่ในบ้าน คอยดูแลสามีและลูก ๆ อีกทั้ง การแต่งกายที่มีติดขัดตามประเพณียังถูกคนต่างศาสนามองว่าเคร่งครัด หัวรุนแรง ชีวิตผู้หญิงมุสลิมจึงอยู่เยี่ยงพลเมืองชั้นสองของประเทศมาโดยตลอด

สรุปผลและอภิปรายผล

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ผลการศึกษาพบภาพตัวแทนของ “ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้” ดังนี้ 1) ผู้หญิงมุสลิมถูกใช้เป็นเครื่องมือก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ สื่อผ่านกลวิธีการขยายความและการใช้ประโยคกรรมจาก 2) ผู้หญิงมุสลิมได้รับผลกระทบและความสูญเสีย สื่อผ่านกลวิธีการใช้ประโยคกรรมจาก การใช้คำเรียกผู้หญิงมุสลิม การใช้อุปลักษณ์เชิงภาพพจน์ การใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสีย และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง 3) ผู้หญิงมุสลิมเป็นผู้นำเรียกร้องความยุติธรรม สื่อผ่านการใช้ประโยคกรรมและการปฏิเสธมูลบท 4) ผู้หญิงมุสลิมเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา สื่อผ่านการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ เยียวยา และการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง 5) ผู้หญิงมุสลิมถูกปฏิบัติเยี่ยงพลเมืองชั้นสองในสังคม สื่อผ่านการใช้ถ้อยคำแสดงการขอร้อง และการใช้ประโยคกรรม

จากภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ที่พบทั้งสิ้น 5 ภาพตัวแทนในข้างต้นพบว่าภาพตัวแทนต่าง ๆ เหล่านี้สัมพันธ์กับความเป็นผู้หญิง ศาสนา และสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดดังนี้

ด้านความเป็นผู้หญิง “ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้” นั้นมีหน้าที่ต้องเป็นผู้มอบนมต่อพระเจ้าองค์เดียว กล่าวคือวิถีชีวิตของผู้หญิงมุสลิมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของศาสนาอิสลาม อิสลามวางมาตรการอันเหมาะสมไว้สำหรับปฏิบัติต่อสตรีซึ่งมาตรการดังกล่าว Al-Qaradawi (2018) กล่าวไว้โดยสรุปดังนี้

“อิสลามให้ความสำคัญต่อการฝึกอันสูงส่งของเพศแม่ที่องค์พระผู้เป็นเจ้าทรงมอบความพิเศษต่าง ๆ ให้มากกว่าเพศชาย ในแง่ความหิวหาอาหาร ความละเอียดอ่อน และการตอบสนองที่รวดเร็ว ทั้งนี้ เพื่อภารกิจอันยิ่งใหญ่ คือ การสร้างอนุชนแห่งอนาคต นอกจากนี้ อิสลามถือว่า “บ้านคืออาณาจักรอันยิ่งใหญ่ของสตรี” เธอคือราชินีและเป็นเสาหลักของอาณาจักรนี้ อิสลามถือว่าภารกิจของสตรีในการดูแลบ้านเรือน การเอาใจใส่สามี และการอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอิมานะฮ์และเป็นการปฏิบัติ อิสลามจึงต่อต้านระบบทุกระบบที่จะทำให้อาณาจักรของสตรีแห่งนี้พังทลายลง อย่างไรก็ตาม อิสลามอนุญาตให้สตรีทำงานนอกบ้านได้ ภายใต้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่เหมาะสมกับความเป็นสตรีเพศของนาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตัวนางหรือครอบครัวของนางมีความจำเป็นต้องอาศัยน้ำพักน้ำแรงของนางหรือสังคมกำลังมีความต้องการการเสียสละของนาง เช่น ต้องการครูที่จะช่วยสอนนักเรียน หรือคนเจ็บต้องการพยาบาลดูแล เป็นต้น แต่ต้องเป็นงานที่ทะเลาะตามหลักศาสนา มิใช่งานที่ศาสนาห้ามหรือเป็นงานที่ชักนำไปสู่สิ่งต้องห้าม เช่น การเป็นเลขานุการในส่วนตัวของผู้จัดการชาย ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้เวลาสองต่อสองกับนายจ้างอยู่เสมอ อีกทั้งต้องประพฤติตนตามแบบฉบับของสตรีมุสลิมยามที่ต้องอยู่นอกบ้าน เช่น ในการแต่งกายซึ่งอัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในซูรอฮ์อันนุร อายะฮ์ 31 ว่า ต้องไม่เปิดเผยเครื่องประดับใด ๆ ยกเว้นบางส่วนที่อนุญาตเท่านั้น (ที่ใบหน้าและฝ่ามือ)”

กล่าวได้ว่า การใช้ชีวิตของผู้หญิงอิสลามนั้นต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของศาสนาอิสลามในทุกบทบาทของชีวิต โดยบทบาทหน้าที่เมื่อเป็นภรรยา มีหน้าที่ในการสร้างอนุชนแห่งอนาคต และ “บ้าน คือ อาณาจักรอันยิ่งใหญ่ของสตรี” อาจเรียกได้ว่ามีชีวิตอยู่ “หลังม่าน”

บางคนตลอดชีวิตถูกกำหนดให้เป็น “**ผู้เฝ้าอยู่หลังม่าน**” แต่ เมื่อต้องสูญเสียผู้นำครอบครัว พวกเธอไม่มีทางเลือก **ต้องดิ้นรนมาเล่นหลังม่านเพื่อความอยู่รอด ซึ่งนั่นย่อมไม่ใช่สิ่งที่ง่ายเลย**

(Matichon, 11 September 2019)

ด้วยความเป็นผู้หญิงที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่ในบ้าน จะออกนอกบ้านก็ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็น ภารกิจนอกบ้านจะเป็นหน้าที่ของสามี สามีเป็นผู้อยู่ “หน้าม่าน” คอยเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว จึงเห็นได้ว่าเป็นผู้หญิงของมุสลิมนั้นมีขอบเขตที่จำกัด และด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ เหล่านี้จึงส่งผลให้ชีวิตของผู้หญิงมุสลิมส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านดูแลครอบครัว ไม่มีอาชีพนอกบ้าน เป็นเหมือนช้างเท้าหลังที่คอยดูแลลูกดูแลสามี ตอกย้ำถึงอุดมการณ์ปีศาจไทยที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ดังที่ Rodsap (2012 : 44) กล่าวว่า “แม้ว่าภาวะการแบ่งความเท่าเทียมระหว่างหญิงและชายทุกวันนี้ในหลายพื้นที่ หลายภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก หรือบางแห่งในเอเชียจะแปรเปลี่ยนไป เพื่อลดความเหลื่อมล้ำหรือยุติธรรมระหว่างเพศให้ทุเลาลงกว่าแต่ก่อนได้ อย่างไรก็ตาม ภาพสะท้อนของความไม่เสมอภาคดังกล่าวนี้ ก็ยังดำเนินอยู่ และหรืออาจจะดำรงอยู่ต่อไปภายหน้าในบางสังคมวัฒนธรรม”

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ความไม่สงบที่ก่อตัวขึ้นชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ระยะเวลายาวนานกว่าสิบปีที่ยังไม่มีทีท่าว่าจะมีที่สิ้นสุด ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ความรุนแรงหรือความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ส่งผลให้ผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการก่อเหตุความไม่สงบ ได้รับความสูญเสียทั้งคนในครอบครัว ร่างกาย และทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ เยียวยาทั้งร่างกาย จิตใจ ความเป็นอยู่ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อการเยียวยาช่วยเหลือไม่ได้รับอย่างทั่วถึง ส่งผลให้บทบาทของผู้หญิงมุสลิมเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับบ้าน ดูแลบ้านดูแลสามี ดูแลลูก แต่เมื่อต้องมาเป็นเสาหลักในครอบครัวแทนสามี หรือต้องพบกับความสูญเสียผู้เป็นที่รักต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นหรืออาจเปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งด้านความมั่นคง การเมือง และภาคประชาคม เพื่อปรับตัวกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป และการเข้าถึงโอกาสในด้านต่าง ๆ กลายเป็นผู้อยู่ “หน้าม่าน”

ภาพตัวแทนต่าง ๆ ที่ปรากฏสื่อให้เห็นภาพของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ต้องทนรับชะตากรรมที่เกิดขึ้น กระนั้นส่งผลให้ผู้หญิงบางส่วนที่ได้รับผลกระทบเหล่านี้ปรับเปลี่ยนตนเองมามีบทบาทด้านสังคมเพิ่มมากขึ้น เช่น **แกนนำสตรีถูกปลุกฝังแนวคิดมาเป็นอย่างดีจากขบวนการผู้ก่อความไม่สงบทำให้ปัญหาการชุมนุมปิดล้อมกดดันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง** (SiamRath, 17 February 2007)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Marddent (2008) ที่ศึกษา “ผู้หญิงในสถานการณ์ความรุนแรงและความหวังแห่งสันติภาพ” พบว่าบทบาทของผู้หญิงมุสลิมไม่ได้เป็นเพียงเหยื่อจากความรุนแรงเท่านั้น แต่หลายคนตอบได้และมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา งานวิจัยของ Salai (2010) ศึกษา “ผู้หญิงมุสลิมท่ามกลางความขัดแย้ง : การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่ผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพ” พบว่าในขณะที่ความขัดแย้งและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงดำเนินอยู่ และยังคงส่งผลให้ผู้หญิงหลาย

คนต้องสูญเสียสมาชิกเพศชายในครอบครัว อย่างไรก็ตาม บทบาทการทำงานสันติภาพของผู้หญิงเหล่านี้ก็ส่งผลต่อการขับเคลื่อนความขัดแย้งไปสู่การสร้างสรรค์สันติภาพ ทั้งจากการปรับเปลี่ยนตนเองในระดับปัจเจกจากเหยื่อมาเป็นผู้นำ การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทและความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน มาสู่การเป็นผู้นำครอบครัว รวมทั้งเป็นผู้นำชุมชนในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐและองค์กรภาคประชาสังคม Pleumjai & Sangkharat (2015) ศึกษา “ผู้หญิงกับการสร้างสรรค์สันติภาพชายแดนใต้” พบว่ากลุ่มผู้หญิงในภาคประชาสังคมได้เริ่มก่อตัวอย่างเด่นชัดหลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ในปี พ.ศ. 2547 โดยผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์สันติภาพด้วยการใช้วิธีการอย่างสันติวิธี ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) การเยียวยา เยี่ยมเยือน และดูแลให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ 2) ส่งเสริมศักยภาพผู้หญิงให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผ่านโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยกลุ่มผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 3) การประสาน ความเข้าใจระหว่างผู้ได้รับผลกระทบกับหน่วยงานรัฐ และ 4) การเปิดพื้นที่การทำงานในชุมชนเพื่อความยั่งยืน จากเดิมที่ผู้หญิงจะอยู่แต่บ้าน ทำครัว เลี้ยงลูก แต่เมื่อผู้หญิงต้องผันตัวเองเข้าสู่วิธีหนึ่งของการพัฒนาสังคมจึงทำให้ในปัจจุบันกลุ่มผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนใต้เพิ่มมากขึ้นได้อย่างตึงมั่น ไม่ได้เป็นเพียงเสียงเล็ก ๆ ในสังคมอีกต่อไป แต่เป็นพลังขับเคลื่อนนำการพัฒนาตามแนวสันติวิธีเข้ามาเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสันติภาพต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม แม้ภาพตัวแทนของผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนใต้จะมีภาพของการปรับเปลี่ยนตนเองเมื่อต้องสูญเสียโดยเฉพาะเสาหลักในครอบครัว และได้ออกมาทำงานด้านสังคมมากขึ้น แต่สิ่งเหล่านี้ยังสื่อให้เห็นว่าผู้หญิงมุสลิมยังถูกปฏิบัติเยี่ยงพลเมืองชั้นสองในสังคม พวกเราถูกปฏิเสธ ถูกรังเกียจ เขาเห็นมุสลิมเป็นพวกหัวรุนแรง ไม่น่าคบ ...อยากให้คนข้างนอกสัมผัสให้เราให้ลึกซึ้งอย่ามองแค่ผิวเผิน ทำความรู้จักกันก่อนค่อยตัดสินใจ ผู้หญิงมุสลิมก็เป็นคนไทยคนหนึ่งและรักประเทศไทยเหมือนกัน (Matichon, 18 March 2016) ผู้หญิงมุสลิมยังถูกมองว่าแตกต่างหรือถูกรังเกียจจากสังคม อีกทั้งยังต้องได้รับความช่วยเหลือดูแล เยี่ยวยา ฯลฯ แม้ทางรัฐบาลจะพยายามให้ความช่วยเหลือแต่ก็ยังเกิดความเหลื่อมล้ำไม่ยุติธรรม ล้วนยังเป็นภาพที่ตอกย้ำว่าพวกเขาเป็นอีกชนชั้นหนึ่งที่ไม่เคยมีสถานภาพเท่าเทียมกับชนส่วนใหญ่ของประเทศมาก่อน

หนังสือพิมพ์นับเป็นสื่อกระแสหลักที่สำคัญในการประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้” ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นภาพที่ไม่ได้สะท้อนความจริงในทุกมิติ แต่เกิดจากการเลือกนำเสนอ สะท้อนให้เห็นในบางแง่มุม การนำเสนอภาพตัวแทนเป็นการคัดเลือกบางแง่มุมโดยผ่านการประเมินค่าหรือตัดสินจากผู้ผลิตวาทกรรม ผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ประกอบสร้างผ่านภาษาในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดเรื่องราวของผู้หญิงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้เท่านั้น แต่ได้ผ่านการตัดสิน ประเมินค่า และมีการคัดสรรบางแง่มุมในการนำเสนอให้โดดเด่น โดยที่ผู้ผลิตภาพตัวแทนนั้นอาจรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ภาพตัวแทนต่าง ๆ ที่ปรากฏ ภาพตัวแทนของผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ยังคงต้องต่อสู้ เรียกร้อง ยอมรับการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางความขัดแย้งที่ยังไม่รู้ดับ สื่อมวลชนจึงควรเป็นกระบอกเสียงหนึ่งที่ช่วยเปลี่ยนทัศนคติที่ฝังแน่น สร้างทัศนคติใหม่ ๆ ให้มองผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในแง่บวก ให้เท่าเทียมกับชนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังเสียงของผู้หญิงมุสลิมที่ว่า “ผู้หญิงมุสลิมก็เป็นคนไทยคนหนึ่งและรักประเทศไทยเหมือนกัน” (Matichon, 18 March 2016)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “ภาพตัวแทนผู้หญิงมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย” ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับหลักการเบลมอนต์ (Belmont) จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง : PSU IRB 2022-LL-Librats-024 (Internal) และได้รับ “ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สัญญาเลขที่ LIA6502041S” ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

References

- Angkapanichkit, J. (2018). *Discourse Analysis*. 2nd ed. Bangkok: Thammasat University. (In Thai)
- Al-Qaradawi, Y. (2018). *Women in Muslim Society*. Retrieved 14 May 2023, from <https://www.skthai.org/th/articles/112899>

- Baka, D. (1997) *The Social, Political and Economic Roles of Thai Muslim Women in The Southern Border Provinces of Thailand*. Pattani: College of Islamic Studies, Prince of Songkla University. (In Thai)
- Butsabokkaew, T. (2010). *Linguistic Devices and The Presentation of Self-Identity by The "Online Gays"*. Master Thesis, M.A. in Thai, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai).
- Charoensin-o-larn, Ch. (1999). *Development Discourse Power Knowledge Truth Identity and Otherness*. Bangkok: Research and Development Center, Krirk University. (In Thai)
- Daily News. (2006). *Looking Back and Looking Ahead to The 3 Southern Border Provinces*. Retrieved 6 September 2006, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Hall, S. (1997). *Representation : Cultural Representation and Signifying Practices*. London: Sage.
- Hongladarom, Kr. (2000). *Discourses on Ethnic Minorities in Thailand : A Study of The Relationship between Form and Meaning*, Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Isa, A. (1976). *Women in Islam*. Bangkok: Samsamphan. (In Thai)
- Issara News Agency. (2017). *SipSam Pi Fai Tai Sathiti Runraeng Lot Ngop Cho Sam Saen Lan Tang Ongkon Phiset Phoem*. [13 Years of Southern Fire Severe Statistics Have Decreased]. Retrieved 4 May 2017, from <https://www.isranews.org/content-page/item/53044-thirteen-53044.html>
- Kaewthep, K. (2002). Media and Culture Studies and Thai Society. *Political Science Journal*, 23(3), 51-59. (In Thai)
- Kom Chad Luek. (2010). *Dressed as A Muslim Woman, Speeding and Shooting at A Soldier, Killing 1 and Injuring 1*. Retrieved 7 February 2010, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Krungthep Turakij. (2007). *The Truth in The Middle of The Battlefield*. Retrieved 20 August 2007, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- KrungthepTurakij. (2012). *'Southern Light of Politics' Story of Healing along The Same Lines*. Retrieved 18 January 2012, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Krungthep Turakij. (2013). *Closed Opportunities for Women in The Southern Border*. Retrieved 27 August 2013, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Krungthep Turakij. (2014). *The Heart of Rohima Who Lost Her Child*. Retrieved 26 May 2014, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Manruang, S. (2009). *Construction of Online Discourse on Muslim Women*. Master Thesis, M.A. in Communication Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Marddent, A. (2008). Muslim Women in Situations of Violence and The Hope of Peace. *Stance : The Thai Feminist Review*, 2 (1), 114-162. (In Thai)
- Matichon. (2007). *Thieves Set Up a Bomb in Pattani, Taunting the Prime Minister, Arresting 8 Teenagers and Seizing 13 Kg of Sailboat Nails*. Retrieved 27 January 2007, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Matichon. (2009). *Shady in the Shadows : Rain in The Fire*. Retrieved 11 September 2009, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Matichon. (2014). *Thrilling 'Hospital' Khok Pho' Motorcycle Bomb Explodes in Parking Lot, 10 Injured, Shoots Student's Car, 13 Villagers Killed*. Retrieved 29 May 2014, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Matichon. (2014). *Horrifying at Khok Pho Hospital, Motorcycle Bomb Explodes in Parking Lot, 10 Injured, Shooting a School Car, 13 Villagers Dead*. Retrieved 30 May 2014, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Matichon. (2016). *The World Turns Fast : The Identity of Muslim Women*. Retrieved 18 March 2016, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Muangkaew, N. & Pothipath, V. (2013). The Verb /kàrúnaa/ and the Quantitative Adverb /n'cý/ : The Original Sources of

- Requestive Markers in Thai. *Journal of Wannavidas*, 13, 95-114. (In Thai)
- Muslimthaipost. (2016). *200 Households in Yala Province are Afraid and Don't Dare Go Out to Tap Rubber*. Retrieved 24 March 2016, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Netwong, N. (2016). *Representation of Ideal Men in Romantic Serials*. Master Thesis, M.A. in Journalism and Mass Communication, Thammasat University, Thailand. (In Thai)
- Phakdeephasook, S. (2018). *The Relationship between Language and Identity and Approaches to Analysing in Thai*. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Pleumjai, S. & Sangkharat, U. (2015). Peace Development in Southern Border Provinces: The Women's Story. *Journal of Humanities and Social Sciences, Thaksin University*, 10(1), 225-243. (In Thai)
- Pongsapich, A. (2007). *Peace and Conflict*. Retrieved 14 May 2021, from <http://www.hpe4.anamai.moph.go.th/hpe/data/australia/conflict.doc>
- Rodsap, N. (2012). Patriarchy: The Reflection of the Inequality between Male and Female in Asian society. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University*, 4(2), 30-46. (In Thai)
- Salai, H. (2010). *Muslim Women in Conflict : Transition from Victim to Peace Movement*. Master Thesis, M.A. in Political Science, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai).
- Siam Rath. (2007). *The South is Hot! Breaking The Cordon to Help 2 Colonels*. Retrieved 17 February 2007, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Siam Rath. (2012). *Hot Topic! : Revealing The Price of Life for 'Police, Soldiers, Villagers' in The Southern Border*. Retrieved 13 January 2012, from <https://www.iqnewsclip.com/>
- Silapasan, U. Phraya. (2005). *Thai Language Principles*. 2nd ed. Bangkok: Thai Watana Panich. (In Thai)
- Tangnamo, S. (2009). *Media and Society*. Retrieved 14 May 2023, from <https://bordeure.wordpress.com/2009/01/17/%B8%A1/>
- The Active. (2021). *17 Years Old, Children and Women Carrying Wounds of Violence in The Southern Border*. Retrieved 8 May 2021, from <https://theactive.net/data/women-and-children-in-the-south-border-of-thailand>
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.